

15. dubna 1945

Osvobození obce Starovičky

1. Situace

S koncem válečného roku 1944 bylo stále více cítit blížící se konec války. Na západní frontě provedla spojenecká vojska invazi do Francie, na východě bylo osvobozeno Rumunsko, Bulharsko, Jugoslávie. Fronta se přesouvala na Slovensko a do Maďarska. *„Začátkem prosince byli povoláni muži na zákopové práce do Maďarska k Šoproni anebo na severní Moravu. Od nás odešli J. Žďárský, František Rožek, Slávek Hovězák a Ludvík Ovísek. Chudáci vytrpěli tam hodně hladu, trpěli zimou, nohy měli omrzlé. Jeden po druhém odtud utíkali“*, uvádí obecní kronika. Koncem prosince již vyšlo nařízení o povinném nasazení všech mužů od 18 do 60 let na zákopové práce. Na začátku roku 1945 přišli do vesnice tři němečtí vojáci a obyvatelstvo muselo pod jejich velením kopat zákopy. Před vesnicí, ve směru od Břeclavi, byly vykopány zákopy na polích v Nových a na Kopcích. Na poli Martina Hübnera při vjezdu do obce byla vyhloubena propast 8 krát 10 metrů, hluboká 4 metry. Stejná jáma byla vykopána i na druhém konci vesnice u hřbitova, která později posloužila jako pohřebiště padlých koní. Směrem na Hustopeče byl po obou stranách silnice vykopán druhý zákop a třetí zákop byl na Nivách za cihelnou.

Maršál Rodion Jakovlevič Malinovskij, velitel 2. ukrajinského frontu

Fronta se blížila. 25. března 1945 zahájily jednotky 2. ukrajinského frontu Bratislavsko-brněnskou útočnou operaci. Bratislava byla osvobozena 4. dubna, v pátek 6. dubna překročily sovětské jednotky řeku Moravu a následně byl zahájen několikadenní těžký boj o Lanžhot. V sobotu 14. dubna vydal velitel frontu maršál Malinovskij rozkaz k zahájení přímého úderu sovětských vojsk na Brno (pozn. útok zahájen 15. dubna ráno). Na linii Velké Bílovice – Podvorov byly společně se svazky vojsk 1. gardové jezdecko-mechanizované skupiny generálporučíka I. A. Plijeva nasazeny i jednotky 7. mechanizovaného sboru generálmajora Katkova, který rozhodl o nasazení tří úderných brigád v prvním sledu. Na levém křídle, ve směru Velké Bílovice – Velké Pavlovice – Hustopeče, zaujala pozice vojska 16. mechanizované brigády, jednotky 41. tankové brigády útočily ve směru Kobyly - Brumovice a 63. mech. brigáda byla nasazena ve směru na Čejč.

Situace na Břeclavsku v období od 6. dubna do 8. května 1945. (Zdroj: Horák Karel: Rudá armáda na Břeclavsku, OKS Břeclav 1975)

Generálporučík
Issa Alexandrovič Plijev, velitel 1. gardové jezdecko-mechanizované skupiny vojsk (obr. vlevo)

Generálporučík tankových vojsk
Fedor Grigorjevič Katkov, velitel 7. mechanizovaného sboru (obr. vpravo)

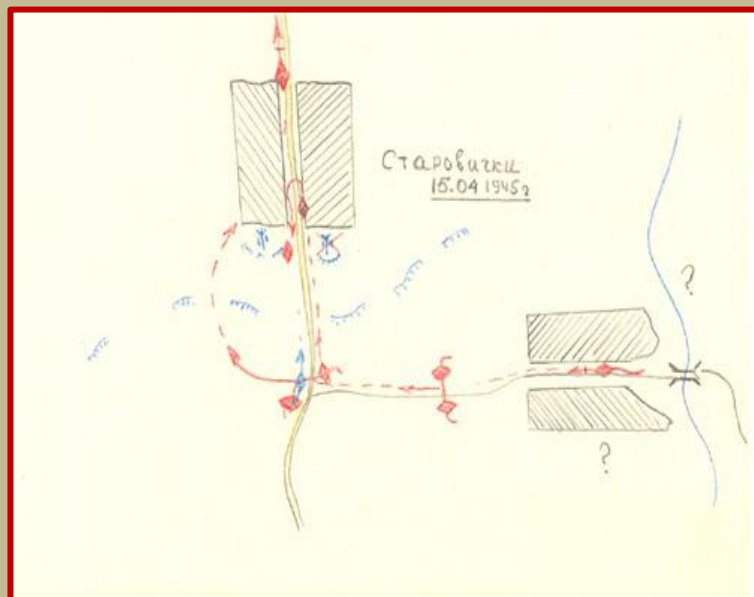
2. Osvobození Staroviček

Události dubnových dnů, předzvěst blížící se fronty a obavy místních obyvatel zaznamenal tehdejší kronikář Vilém Hovězák: „V noci jsme poslouchali vzdálenou palbu děl. Pomalu se začaly dělat skrýše na šaty, prádlo, potraviny. Kuřivo se dávalo na měsíc dopředu z obavy před vybráním partyzány. Překotně se selo, mnozí také sadili v obavě před blížící se frontou, nebudeme-li muset utíkat. Silnice se netrhla, Němci z našich zemí se stěhovali do Německa a do Rakouska, obcí projížděly kolony aut a vozatajců, především Maďarů, s vychrtlými koníky. První raněné z Lanžhota a Týnce jsem potkal 8. dubna 1945, naložené na platoňáku a vezené do nemocnice v Brně.“ V tu dobu již byla železnice obsazena vojskem, civilní doprava byla zastavena, vlaky přepravovaly pouze pro vojenské účely. Nálet stíhal nálet a Němci se zde již letecky nebránili. Místní obyvatelstvo se ukrývalo především ve sklepích, ale i v úkrytech za vesnicí, vykopaných v mezích. V pátek 13. dubna se do vesnice nahrnulo německé vojsko, aby následující den uvolnilo místo dalším, kteří zde zůstali až do neděle, kdy utekli před postupující Rudou armádou.

V neděli ráno, dne 15. dubna zahájila vojska 2. ukrajinského frontu další fázi útoku na Brno. Jednotky 1. gardové jezdecko-mechanizované skupiny generálporučíka Plijeva, podporované 7. mechanizovaným sborem osvobodily Velké Bílovice, odpoledne bojovaly o Velké Pavlovice. Protitankové úpravy na březích Trkmanky znesnadnily postup tankových jednotek a tak první vojáci, kteří se objevili v Pavlovicích náleželi k jezdeckým jednotkám. Přicházeli promočeni, protože k postupu využili přístup korytem říčky Trkmanky. Za nimi následovaly tankové jednotky, které ještě „z chodu“ obdržely rozkaz pokračovat v útoku směrem na Starovičky a Hustopeče.

Na hrotu útočících jednotek vyrazili průzkumníci z tankové čety podporučíka Mirenkova (pozn. 240 tankový pluk). Před křižovatkou s hlavní silnicí Břeclav - Brno narazili na tři nepřátelské „Pantery“. Němci se však souboji vyhnuli a rychle ustoupili ke Starovičkám, kde měli vybudovanou obranu.

Sovětské tanky zaujaly bojovou sestavu a pokračovaly v útoku na vesnici. Mirenkov vyrazil po silnici, velitel dalšího tanku podporučík Krasnov měl za úkol útočit na vesnici zprava a tank podporučíka Pestrikova kryl pozice zleva od železniční trati.

Situční plánek osvobozovacích bojů o Starovičky, nakreslený velitelem tanku T 34 I.S. Mirenkovem (archiv ZT)

Zatímco sovětská Těčka pronásledovala tři „Pantery“ ustupující ke Starovičkám, sama byla ostřelována dvěma samohybnými děly, rozestavenými na okraji obce. Situaci vyřešil Mirenkovův dělovod Babuškin. Přesným výstřelem „umlčel“ jedno německé dělo. Po tomto zásahu osádka druhého děla své pozice opustila. „Pozoroval jsem bojiště a jasně jsem viděl,

jak se dělo protivníka nadzvedlo a potom vyletělo ze zákopu. Nepřítel se po tomto výstřelu stáhl do vesnice, přičemž druhé dělo zůstalo opuštěné u silnice. Když jsem vtrhl do vesnice, musel jsem počkat na příchod dalších sil. Nikdo nevěděl, kolik Němců je před námi. Moji jednotku opustil tank podporučíka Konstantina Pestrikova, kterému se po zásahu granátem na jeho Těčku zasekla věž. Naštěstí nikdo nebyl raněn, nikdo nezemřel," uvádí ve svých vzpomínkách I. S. Mirenkov. Následující okamžiky popisuje opět Vilém Hověžák: „U nás v domě bylo nějaké velitelství, u všech německých důstojníků byla vidět nervozita, nám byl zakázán vstup do obytných místností. Kolem šesté hodiny přijel na motorce před náš dům štábní rotmistr německé armády a ptal se vojáků, kde je velící důstojník. Můj tchán, Jakub Vališ stál na ulici u pootevřených vrat. Vtom se jeden důstojník vyklonil z okna, rotmistr srazil paty a hlásí: „Pane hejtman, všechno zajato.“ Hejtman mu nařídil, aby šel dovnitř a tchán mi tuto zprávu radostně oznamoval. Po této zprávě začalo německé vojsko opouštět vesnici, zůstali zde jen 3 důstojníci a asi 4 vojáci s koňským povozem. Kolem půl sedmé přijely tři německé tanky. Jeden zacouval za domek p. Česala, druhý za domek Františka Hofmana a třetí zůstal na silnici před křížem pod kopečkem. Lafety děl mířily směrem k Trkmanci. Sotva že zaujaly toto postavení, přiletělo letadlo Rudé armády, zakroužilo nad vesnicí a odletělo směrem k Trkmanci. Na letadlo nebylo vystřeleno. Po celou dobu jsme stáli s několika občany u našich vrat a rokovali o těchto přípravách. Němečtí důstojníci postávali na schodkách u dveří, když v tom okamžiku padla první dělová střela do vesnice a zasáhla domek Františka Tomka č. 28, jen několik málo metrů vedle německého tanku. Na víc jsme nečekali a honem jsme vběhli do sklepa. Za námi se přihnali Němci. Po chvíli odešli a více jsme je neviděli.“

Ještě několik let po válce se na katastru obce nacházely vraky zničené vojenské techniky
Snímek vlevo: foto Jožka Milis (archiv ZT), snímek vpravo – německý tank u hřbitova (archiv ZT,
laskavě poskytl Jaroslav Konfošt)

Vojáky Rudé armády fotografoval Jožka Milis. Snímek vlevo je před sklepem Jana Hubnera, snímek vpravo je pořízen na polním letišti na Zaječskách. (archiv ZT)

Akce sovětských jednotek byla rychlá a odvážná, což zapříčinilo překotné vyklizení pozic ze strany německé armády. Při této akci bylo zničeno německé obrněné vozidlo a jedno z děl umístěných před vesnicí, další dělo Němci opustili. Dne 15. dubna 1945 ve večerních hodinách osvobodila vojska maršála Malinovského obec Starovičky. Obec byla obsazena v krátké době, beze ztrát na životech obyvatel a bez větších škod na majetku. Zraněn byl pouze František Benda č. 125 střepinou granátu do krku. Škody na domech byly zaznamenány u Jana Tomka č. 123, Františka Tomka č. 28, Františka Chromce č. 22, Bedřicha Němce č. 23, Emy Tomkové č. 24, Františka Brožka č. 25, Františka Popovského č. 26, Petra Němečka č. 27, Štěpána Mazůrka č. 29, Metoděje Drboly č. 18, Bohumila Plocka č. 76, Josefa Ovíska č. 44 a Josefa Bandy č. 220. Rusové po vstupu do obce prohledali vesnici a ještě 15. dubna postoupili asi kilometr za vesnici, kde vyčkali do rána. Druhý den ráno byl zahájen útok na Hustopeče.

The image shows a handwritten document, likely a list of names and addresses, possibly a record of casualties or victims. The document is organized into columns and contains various entries, including names, addresses, and dates. A large handwritten number '283' is visible in the center of the page. The document is titled 'Starovičky' and '1945'.

Digitalizované archivní záznamy vydávají svědectví o počtech padlých. Zdroj: www.obd-memorial.ru

Obec byla hned ráno 16. dubna zaplavena nevídaným množstvím záloh Rudé armády. Vojsko zrekvírovalo ihned všechny koně v obci, jediný kůň zůstal Jakubu Vališovi č. 30. V hostinci, ve škole, v domech č. 208 Josefy Tomkové, č. 187 Anny Hofmanové i jinde, byly zřízeny lazarety pro raněné vojáky. Dle obecní kroniky padlo v bojích o Starovičky 11 vojáků Rudé armády, novější prameny uvádějí počty obětí vyšší. Hned 17. dubna byly vytvořeny z místních mladých mužů tříčlenné skupiny, které procházely katastrem a pohřbívaly mrtvé vojáky. Rudoarmějci byli přeneseni a pohřbeni ve vesnici, později byli převezeni do Hustopečí a pohřbeni na společném hřbitově. Místní obyvatelstvo pomáhalo armádě při

nakládce a vykládce vojenského materiálu, při úpravě polních letišť na Zajeckách a na Frajagrách, někteří odváděli raněné koně do Velkých Pavlovic, jiní chodili na práce v okolí.

Válka si vyžádala kromě ohromných hospodářských ztrát i miliony mrtvých, jak na bojištích, tak i v koncentračních táborech. Bolestně poznamenala každého. Ne všichni se vrátili do svých domovů a ne všem bylo dopřáno radosti ze shledání se svými blízkými.

Pamětní deska u pomníku padlých připomíná obyvatele obce, kteří zahynuli v německých koncentračních táborech.
Foto Z. Trněný

Do Staroviček se po válce již nikdy nevrátili Jaroslav Prát, Zdeněk Beránek a František Drbala, kteří byli umučeni v německých koncentračních táborech. Zdeněk Beránek byl zadržen německými hlídkami při pokusu o útěk do zahraničí. Po věznění byl deportován do koncentračního tábora Dachau, kde zemřel 12. února 1942. Jaroslav Prát zemřel v Osvětími 19. února 1942 a konce druhé světové války se nedožil ani František Drbala, který zemřel 15. března 1945 v Dachau.

Památku obětí připomíná pamětní deska u pomníku padlých. Válečná daň byla však vybírána i po osvobození obce. Dalšími oběťmi válečných událostí se stali František Mikulčík, Marie Malinková a mladý chlapec Bohumil Dostoupil. Dne 30. dubna došlo k události s tragickým koncem. Do Hodonína odjeli členové nově ustaveného MNV Jaroslav Prát, Alois Novotný, František Mikulčík a Stanislav Hovězák, kteří zde měli odevzdat slovenské peníze. Svezli se autem Rudé armády, které cestou havarovalo. Při havárii přišel o život František Mikulčík. Těžce zraněn byl Jaroslav Prát, Stanislav Hovězák s Aloisem Novotným byli zraněni lehce. Marie Malinková byla zastřelena v květnu 1945 ruským vojákem a Bohumil Dostoupil zemřel v dubnu 1948 na následky zranění při manipulaci s nalezenou municí.

Prameny a použitá literatura:

Horák Karel: Rudá armáda na Břeclavsku, OKS Břeclav 1975

MMG Hustopeče, fondy muzea

Schildberger Vlastimil: Boj o „pevnost“ Brno, HPM 10/2000

Trněný Zdeněk: Starovičky historie a současnost, Gloria Rosice 2005

www.obd-memorial.ru , archiv Soňa Holečková

www.tankfront.ru

www.valka.cz

Žampach Vojtěch: Směr Brno, Blok 1975

Zdeněk Trněný